

www.strik.rs

www.strik.rs

NASLOV ORIGINALA

Doina Ruști
Lizoanca la 11 ani

UREDNIKA

Ljubica Pupezin

Objavljivanje ove
knjige pomogao je
program „Kreativna Evropa”
Evropske unije

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

© by Doina Ruști, 2009

© 2020, ŠTRIK, za srpski jezik

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se umnožavati ni u kom obliku bez prethodne dozvole izdavača ili vlasnika izdavačkih prava.

DOJNA RUŠTI

Lizuška,
11 godina

PREVELA S RUMUNSKOG

Daniela Popov

Beograd, 2020.

Sadržaj

I. <i>Jedanaest godina</i>	7
Grabulja, 11 godina	20
Petrače, 11 godina	42
Vašljiva, 11 godina	56
Kristel, 11 godina	73
II. <i>Sanitarkina lista</i>	85
Trubino crno jutro	93
Mržnja	117
Torina tajna	126
Poniženje	132
Nepravda	145
Šta Sanitarka nije znala	169
III. <i>Cipelice od lima</i>	189
Slast sitne potkupljivosti	199
Večno kajanje doktora Marina	208
Blistava sećanja policajca Vike	218
<i>Epilog</i>	221
Lizuška – portret ranjenog deteta	243
Beleška o prevoditeljki	245

I

Jedanaest godina

1. Muška ruka se provukla između dasaka na ogradi i dograbila je za uho, dohvativši usput i nekoliko pramenova kose. Opirala se iz sve snage, priljubljena uz betonski stub, i vrištala na sav glas:

– Majku ti božju, vole, crvi te izjeli namrtvo, šta hoćeš od mene? Đavo te odneo i oca i majku tvoju zajedno s tobom!

Muškarac je jednim trzajem povukao uplakanu, zajapurenu glavu dok se batrgala u procepu ograde i brzo je opalio pesnicom u teme. Zatim joj je prstima zgrabio usne kao kleštima i na kraju je odvuкао na travu u dvorište.

– Jebem ti rasu tvoju da ti jebem! Ja sam te napravio, ja ću te ubiti, gaduro!

Lizuška je podigla pogled s trave taman da vidi đon patike pre nego što joj se zakučao u lice ostavivši je bez daha. Leva strana vilice bila joj je potpuno obamrla, ali osećala je da joj bale cure kroz pramenove kose. Usledilo je još pet-šest šuteva. Ako se bude pretvarala da je u nesvesti, možda će uspeli da se spase. Pokrila je glavu slobodnom rukom, dok je drugu pokušavala da izvuče ispod sebe. Počela je da broji udarce: jedan-dva-tri, a onda ju je očeva gvozdена ruka uhvatila za vrat i podigla. Ona otvori oči i vide bilo koje mu je pulsiralo na slepoočnicama. Nije se obrijao, i obrve su mu pale preko očiju.

– Kuda si lutala, ništarijo?

Iz Lizuškinih očiju sevnuše otrovne strele koje su ga najviše ljutile, strele odapete iz srca najdubljeg prezira.

– Šta me gledaš, propalice, zar sam te zato napravio i hranio?! Zašto me ne slušaš i sereš po mojoj reči?

Lizuška je znala da bi najbolje bilo da plače nosa zabijenog u zemlju, ali nije mogla. U dnu grla već joj se pomaljalo čeljust zmaja koja je jedva čekala da se ustremi na glavu njenog smrtnog neprijatelja i zdrobi je među zubima.

– Kristele, ostavi je na miru! Ubićeš je, dođavola!

Majčin glas sevnuo joj je od uha do uha i nije više mogla da se suzdrži. Uviviši se kao zmija zagrizla je debeli muškarčev prst i stegla ga svom snagom. Čovek je zaurkao i rukom se uhvatio za bolno mesto, dok je Lizuška skliznula pored njega, pa onda i pored majke i svom brzinom jurnula pravo prema kapiji, a odatle, jednako žustro, što dalje, pored ograda.

Kod škole je zastala da proceni gubitke. Ukaljala je svoje ružičaste patike koje je dobila pre nepuna dva sata. Ostalo nije bilo bogzna šta. Vilica joj je i dalje bila umrtvljena, bolelo ju je čitavo telo, a iz ušne resice poteklo je malo krvi. Zario joj je nokat u tu lopticu.

Nije stigla ni da dođe do daha kada je sa školske kapije do nje dopro glas, težak kao šamar.

– Šta radiš tu? Zašto nisi na času?

Lizuška je stajala na uglu i posmatrala ljutitu ženu čije je lice bilo zgužvano kao prljave gaće.

– Ne znaš da kažeš ni dobar dan? Kako se zoveš, u koji razred ideš?

– U IV-a – promrmljala je Lizuška, odlučna da ne izgubi previše vremena s tom majmunicom, nastavnicom i inače prilično krutom ženom.

– Nisi li ti Elena Nice, kod gospodina Predujke? Šta si mislila, da ne znam ko si samo zato što ne dolaziš u školu nedeljama? Na lošem si glasu, ni tvoji roditelji više tu ne mogu ništa.

Izgleдалa je kao da će je zgrabiti svakog časa. Pomno je posmatrala devojčicu blago nagnuta ka njoj, a onda joj spustila ruku na rame i otvoreno zapretila.

– Polazi sa mnom u zbornicu, kod direktorke, pa da vidimo kuda ideš i šta radiš...

Nije mogla da je pusti da završi rečenicu. Vreo nastavničin dlan ju je plašio. A još kada je čula za zbornicu, izgubila je strpljenje, napućila usne i poslala joj pljuvačku pravo među oči. Žena se zgranuta povukla unatrag, a ona je pobegla.

U prvoj ulici u koju je skrenula osetila se na sigurnom. Odatle je bez žurbe pošla ka padini na kraju sela odakle se videla mutna voda krivudavog Njažlova. Novo Selo bilo je podeljeno na dva dela: na naseljeni deo s kućama i slobodnu zonu na obali reke.

Lizušku zaustavi prijatan nalet svežeg vazduha koji se dizao s obala, i natera je da rukama prođe kroz kratke, prljave vlasi, koje su više ličile na četku za pranje poda nego na kosu.

Tu je počinjao njen raj. Osetila je olakšanje, a onda se i sasvim umirila dok je posmatrala treperavu vodu, obuhvatajući pogledom čitavu putanju reke, od Dudeanovog šljivika sve do vrba koje su prekrivale njenu dragu obalu.

Osmotrla je pantalone umrljane motornim uljem ispod kojih su virile roze patike kao dve bombone uvaljane u prašinu. Onda je nekoliko puta viknula i eho je odjeknuo dolinom.

Pod valovitim granama vrbe nalazilo se sklonište od dasaka skupljenih s obale: udubljenje nastalo u utrobi starog nasipa. Tamo su sklupčane spavale Truba i Nuca. Lizuškin povik još nije prodro u njihov dubok san. Devojčica je zato odlučila da se

spusti niz padinu, pazeći da još više ne isprlja nove patike. Trebalo je da prođe kroz vodu do druge obale, a nimalo nije bila raspoložena za to. Bila je nagnuta nad tлом prekrivenim peškom i kamenčićima, neodlučna da li da se izuje ili ne, kada je čula korake; neko joj se trkom približavao.

– Lizuška, brzo pređi preko i probudi ostale, velika je frka u Duduu!

Umesto da poslušā, devojčica samo uputi oštar pogled ka došljaku.

– Kreći, došla je televizija u Dudu!

Spuštao se ivicom obale i već je bio blizu nje. Lizuška se najzad pokrenu, ali nastavi da ga posmatra bezvoljno. Bio je to mladić koji je završio osnovnu školu pre dve godine, zvao se Titi, ali su ga svi zvali Titoška. Stalno joj je naređivao. Čim bi joj sreo pogled, počeo bi da viče, kao da mu je uvek na raspolaganju. A Lizuška nikako nije podnosila da joj neko govori šta da radi. Zato je prezrivo odmerila njegove pantalone koje je savio do kolena. Na cevānici mu se rascvetala velika krasta.

– Šta si se ukipila? – povukao ju je za malenu grudvicu koja se jedva izdizala s grudi. Imao je gvozdene prste koje bi uklještio svaki put na najbolnijem mestu, na sredini sise.

– Pusti me na miru, budalo!

Titoška je izgledao zadovoljan zajapurenim Lizuškinim licem, pa je malo oslabio stisak.

– Sviđa ti se, zar ne?

Lizuška pokuša da mu zabije nogu u stomak, ali je on preduhitri i vešto uhvati nogu slobodnom rukom. Izblajhāni žuti pramen pade mu na čelo, i on se taman spremio da još nešto kaže, kad mu pogled pade ka malom stopalu na dlanu.

– Vidi, vidi, nove patike. – Pustio ju je skoro s oduševljenjem. – Od Grabulje?

Devojčica se zadovoljno i zlobno nasmejala jer je primetio obuću, a kroz misli joj prođe slika Grabuljinih ruku, koje, poput dve rahitične grane što su jedva preživjele zimu, crne i lju-spaste, među prstima drže roze platnene patike.

– Video sam ga juče kada je doneo robu iz Bukurešta, dva džaka kineskih cipela i patika. Jesi li bila noćas kod njega?

– Aha.

Lizušku umiri pomisao na novu obuću, a pogled joj zadovoljno kliznu na Titoškine šape umotane u par razvaljenih patika.

Mladić iskoristi trenutak da ustanovi primirje. Izvadi cigaretu i pruži joj, pa blagim glasom reče:

– Idi kod ostalih i reci im da je veliki kaos u Duduu, u Čekićevoj palati. Priča se da će doći i televizija. Majke mi! – Pogledao ju je još jednom, sa osmehom koji je trebalo da znači da su ponovo dobri drugari, a Lizuška je najzad skinula svoje roze patike, zagazila u vodu i krenula ka vrbi.

2. Sve četvoro popelo se na najviši krov u kraju, na stovarištu građevinskog materijala. Dotrčali su kao bez duše i zauzeli mesto odakle se sve videlo kao na dlanu.

Lizuška je stajala na ivici, obraza skoro zalepljenog za Nucin rame. S druge strane, dominirala je Truba, koju je čula kako s vremena na vreme mumla svojim snažnim glasom koji je odzvanjao do kraja sela čak i kada je normalno govorila. Truba se u stvari zvala Kornika i bila je Titoškina vršnjakinja, ali je de-lovala starije od njega. Visoka i s dlanovima poput prahera, u svakome je izazivala poštovanje, ne samo u Titoški. Lizuška ju je doživljavala kao svoju spasiteljku, jer je Truba bila ta koja ju je izvukla iz dvorišta i pokazala joj veliki svet. Za nju bi dala i život.

Pre tri godine, Lizuška je bila bespomoćna i očajna, snova iscepkanih u krpice. Upisala je treći razred, nije bila ponavljač.

Ujutro je odlazila u školu i tamo sedela u svojoj klupi, prvoj do vrata. Volela je da drži jednu ruku u džepu belog pulovera i vrhovima prstiju vrti očvrsnuli smotuljak upletenog konca. Učitelj Predujka je povremeno prolazio pored nje i davao joj znak obrvom da izvadi ruku iz džepa, a njoj je bilo tako teško da ga poslušaa. Ipak se nije bunila, nije protestovala, ništa nije rekla, čak bi se ponekad i nasmešila, dok je s mukom odvajala ruku okačenu o ivicu džepa. U školi je bila kao na pauzi. Nije se micala iz klupe, ponekad bi nešto promrmljala kada bi dobila priliku, šarala je ivice svezaka ili prejako pritiskavajući olovku nejednakim slovima zapisivala poneku reč od onoga što bi izgovorio učitelj. Predujka bi joj s vremena na vreme prilazio i nagnuo se nad nju: *Piši i ti Eliza, hajde, svi pišu od početka reda, velikim slovom.* Jutra u školi bila su poput kratkotrajne razonode u njenom zbrkanom životu koji je počinjao tek nakon što bi došla kući. Nikada nije ni pokušala da se u potpunosti razbudi jer bi je još s vrata otac dohvatio. On pre svega, ali ni mama nije bila bolja. Otac se drao kao umobolan: *Idi i donesi flašu rakije od Grabulje! Hajde, kreći, u pizdu materinu.* Lizuški se nije dopadalo što je šalju nekud ili teraju da nešto uradi, ali i bez toga, bilo joj je veoma mučno. Krv bi joj jurnula u glavu i došlo bi joj da ih oboje isecka na komade. Ponekad čak i bez naročito velikog razloga. Otac bi pobesneo kada bi samo nešto promrmljala ili ga pogledala krajičkom oka. Skočio bi s kreveta ili stolice i pljas-pljas, dobila bi dva šamara, jedan za drugim, zatim bi letela kao bez duše od zida do vrata, i što bi je više zabolelo, to bi jače želela da ubije tog nesrećnika prema kome već odavno nije imala nikakva osećanja. Tukao bi je i kada ništa nije uradila. Ako bi je video nosa zabijenog u knjigu aritmetike ili naslonjenu na terasi s rukom pod bradom, odmah bi pao u vatru: *Uči više, nemoj samo da stojiš, jebem ti sve mrtve, majku ti jebem tvoju, sreću ti jebem!*

U tim trenucima, dok još ne bi došlo do batina, umešala bi se i njena majka, koja ju je još više nervirala svojim mjaukavim glasom, obraćajući joj se kao da joj želi dobro: *Ustaj, dete, zar ne čuješ šta ti tata kaže, ustaj i idi u baštu da vidiš šta radi svinja i uvedi živinu u kokošinjac*. Njen pritvorni glas koji je odavao spremnost da se udruži s njim, iritirao ju je još više. Ponašala se kao da je na njegovoj strani, iako je tukao i nju i udarao joj glavu o svaki zid tako da su njene vriske čuli svi do obale reke, pa čak i do Duda. I tako pretučena, podizala bi se s praga, brzo bi pokupila obuću rasturenu u tuči i ponovo bi se kezila, kao da se ništa nije dogodilo: *Hajde, dete, idi i donesi tati tanjir čorbe*.

Nakon što je dobila ko zna koje po redu batine, pojavila se Truba. Znala ju je iz viđenja, a pomalo je se i plašila, naročito njenih velikih i crvenih dlanova, kojima je mahala jednako snažno koliko je puštala i glas koji je dopirao čak i u mišju rupu.

– Šta je, opet ti je onaj idiot razbio njušku? – I, pošto je Lizuška nastavila da jeca, Truba je sela na opštinsku žardinjeru, i počela:

– Zar misliš da će doći neko da te spase od nasilnika!? Neće niko. Treba da odeš i nađeš svoje mesto. Goni budalu i odlazi. Kako kuda? Ne možeš ni da zamisliš koliko je ovaj svet velik.

Pričala je mašući teškim šakama, kao da su ventilatori iz Grabuljine prodavnice, a njen glas razlegao se kroz stotinu hodnika odjednom, po svim uskim kanalima koje je znala samo ona i koji su navodnjavali Lizuškinu dušu.

I već iste noći spavala je u udubljenju ispod vrbe, obavijena mirisom mulja koji su donosili topli talasi. Narednih dana odlazila je u školu, i niko je ništa nije pitao, iako nije imala ni knjige ni sveske, čak ni pribor za pisanje. Jednog dana kada su se završili časovi, poput metka je odletela kući. Kristel je stajao u dvorištu i na veliko iznenađenje bio prilično smiren.

– Donesi mi, molim te, paklu cigareta od Grabulje.

Htela je da pođe, nije joj rekao ništa ružno, nije je gurao, nije delovao napeto. Međutim, upravo se tada pojavila njena mama, iz dna dvorišta.

– Spavala si kod babe, a da mi ništa ne znamo? Kad ideš kod nje, reci i nama, valjda i mi treba da znamo kuda ideš.

Prošlo je skoro mesec dana i oni su mislili da ide na kraj sela kod bake, nasilnikove majke, ništa bolje od sina, koju su posećivali samo pred Uskrs. Onda je došla zima. Truba ju je povela sa sobom u selo, kod svojih prijatelja, gde bi ponekad prespavali sve četvoro, ona, Titoška, Truba i Nuca, ili samo jedno od njih, u zavisnosti od situacije. Ali najbolje je bilo kada su bili zajedno, kao sada dok su s krova skladišta posmatrali predstavu u ciganskoj palati.

Pred Čekićevo kućom svet se okupio kao u cirkusu. Bila je tu i policija, a neke devojke su se užurbano kretale s mikrofonom u ruci. S druge strane puta, pri vrhu kućne ograde, Grabulja je posmatrao kao i drugi, ali najviši je bio Šumar, koji se popeo na betonski stub, i s vremena na vreme bi zazviždao i podvrisnuo kao na svadbi.

– Gde ste sakrili decu, gospodine Čekiću? – upitao je policajac s kapom mangupski nakrivljenom na jedno oko, praveći se da ne primećuje filmsku kameru.

– Nisam ih sakrio, gos'n Vika! Deca pošla u Bukurešt, kod rođaka.

Buljubaša¹ je stajao na kapiji u novom odelu i s crnim šeširrom oboda širokog pola metra.

– Ali ste se pripremali za svadbu, zar ne?

¹ U Rumuniji je ovo naziv za romskog starešinu. U Srbiji se on češće naziva kralj ili knez. *Prim. prev.*